

ANALÝZA

26. dubna 2023

Analýza sektorových účtů – 4. čtvrtletí 2022

V závěru roku 2022 reálný meziroční růst hrubé přidané hodnoty nefinančních podniků zpomalil, ale mezičtvrtletně došlo k jeho oživení. K tomu přispěl zejména průmysl, protože služby byly nadále negativně ovlivněny klesajícími reálnými příjmy domácností a propadem jejich spotřeby. Hospodaření sektoru vládních institucí skončilo v deficitu, který se meziročně prohloubil.

Nefinanční podniky

V závěru roku 2022 na českou ekonomiku působily dva protichůdné faktory. Oživení zahraničního obchodu podporovalo růst výkonů v průmyslu, především ve výrobě motorových vozidel a v příbuzných oborech. Po celý rok ale trvalo působení prudkého zdražení energií a surovin, které negativně ovlivnilo zejména energeticky náročná průmyslová odvětví a promítlo se do konečných cen řady výrobků. Prudký růst cen a s ním spojený propad reálných příjmů způsobil pokles spotřeby domácností, který se projevil zpomalením v některých odvětvích služeb a v obchodě. Hrubá přidaná hodnota (HPH) nefinančních podniků (NP) se ve 4. čtvrtletí nominálně meziročně zvýšila o 116,5 mld. korun¹. Tento nárůst ale podpořilo hlavně zvýšení cenové hladiny, protože reálný meziroční přírůstek očištěný o vliv cen již pošesté v řadě oslabil (1,5 %²). Podle sezónně očištěných dat se HPH NP ve 4. kvartálu nominálně mezičtvrtletně zvýšila o 19,9 mld. korun, což po očištění o cenové vlivy představovalo reálný nárůst o 2,3 %. Za celý rok 2022 se HPH NP nominálně zvýšila o 388,4 mld. korun. Reálný nárůst dosáhl 3,6 %.

V sektoru NP dál meziročně rostla celková zaměstnanost. Meziroční přírůstek ve 4. čtvrtletí dosáhl 1,6 %, takže setrval na podobné úrovni jako v předchozím kvartálu. Zaměstnanost v sektoru byla na vysoké úrovni a ve 4. čtvrtletí 2022 překonala stejné období let 2018 i 2019, tedy období předkrizového vrcholu zaměstnanosti. Objem náhrad zaměstnancům vyplacených NP se ve 4. čtvrtletí meziročně zvýšil o 45,3 mld. korun (8,8 %). Z toho se mzdy a platy zvýšily o 42,0 mld. (10,8 %), zatímco dynamika sociálních příspěvků zůstávala slabší (+3,3 mld., 2,6 %). Mezičtvrtletní přírůstek sezónně očištěných náhrad zaměstnancům po slabším 3. kvartálu ve 4. čtvrtletí opět posílil a dosáhl 11,8 mld. korun (2,4 %). Za celý loňský rok se náhrady zaměstnancům vyplacené NP zvýšily o 185,5 mld. korun (9,7 %). Ve 4. čtvrtletí obdržely nefinanční podniky dotace ve výši 25,0 mld. korun. To bylo meziročně o 2,2 mld. více a objem dotací výrazně převyšoval také úroveň 4. kvartálu předkrizového roku 2019. Za celý rok 2022 objem dotací NP dosáhl 65,8 mld. korun a byl meziročně nižší o 37,8 mld. Po letech 2020 a 2021 ovlivněných pandemickými opatřeními se tak objem dotací NP řádově vrátil k předkrizové úrovni.

Hrubý provozní přebytek NP se ve 4. čtvrtletí meziročně zvýšil o 75,1 mld. korun na 460,8 mld. Přírůstek tak dál sílil. Podle sezónně očištěných dat naopak nominální mezičtvrtletní nárůst hrubého provozního přebytku zpomalil na 9,1 mld. korun. Za celý rok 2022 hrubý provozní

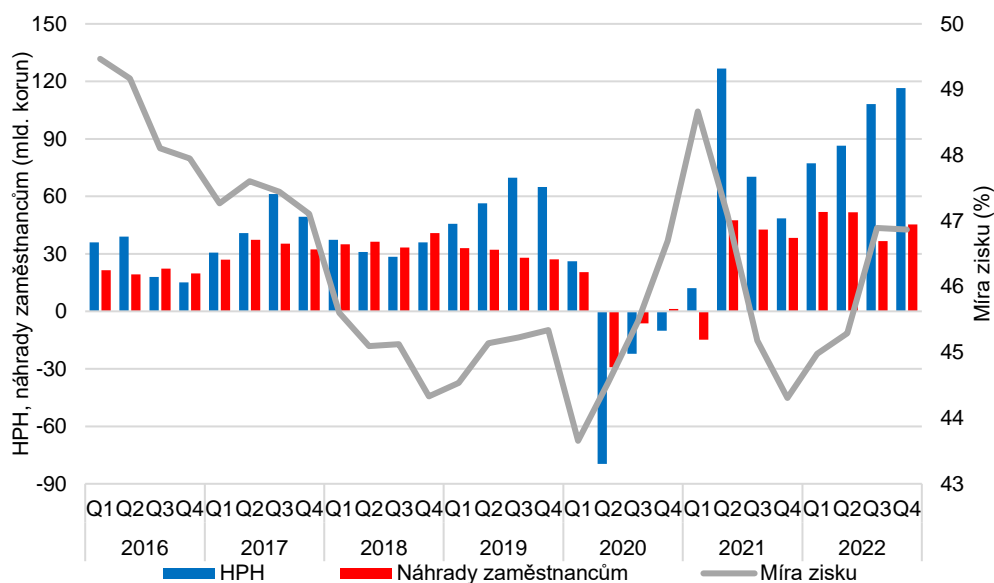
¹ Není-li uvedeno jinak, jsou všechny údaje použité v textu bez sezónního očištění.

² Do reálného vyjádření převedeno s pomocí celkového deflátoru HPH. Ve 4. čtvrtletí 2022 dosahoval meziroční deflátor HPH 11,5 %, mezičtvrtletně cenová hladina klesla o 0,3 %. Za celý rok 2022 deflátor dosáhl 7,5 %.

ANALÝZA

přebytek NP dosáhl 1 759,4 mld. korun a narostl o 170,1 mld. Výsledná míra zisku NP³ ve 4. čtvrtletí zůstala na úrovni 46,9 % (sezónně očištěno). Meziročně byla míra zisku vyšší o 2,5 p. b. (sezónně neočištěno). V roce 2022 míra zisku NP dosáhla 46,1 %, což bylo o 0,2 p. b. méně než v předchozím roce.

Graf 1: Meziroční nominální přírůstek HPH a náhrad zaměstnancům (v mld. korun), míra zisku (sezónně očištěno, v %)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

Deficit salda důchodů z vlastnictví NP ve 4. čtvrtletí dosáhl 120,3 mld. korun a meziročně tak byl hlubší o 35,7 mld. Přijaté důchody z vlastnictví ve 4. kvartálu meziročně vzrostly o 42,5 mld. korun a nadále k tomu nejvíce přispívaly úroky (+27,3 mld.) a dále rozdělované důchody společností (+10,2 mld.) a reinvestované zisky (+4,9 mld.). Meziročně o 78,2 mld. korun více musely NP ve formě důchodů z vlastnictví vyplatit. Z toho byly rozdělované důchody společností vyšší o 47,8 mld. korun, úroky o 22,5 mld. a reinvestované zisky o 7,8 mld. Za celý rok 2022 deficit důchodů z vlastnictví NP dosáhl 490,1 mld. korun a meziročně se prohloubil o 53,8 mld. Na výši důchodů z vlastnictví, které NP obdržely (+118,0 mld. korun), se projevilo hlavně navýšení úrokových sazeb (obdržené úroky vzrostly o 76,8 mld.). Naopak NP vyplatily loni o 171,8 mld. korun více, zejména prostřednictvím rozdělovaných důchodů společností (+117,3 mld.).

Saldo druhotných důchodů ve 4. čtvrtletí skončilo v deficitu 58,2 mld. korun. To je meziročně o 5,3 mld. korun hlubší schodek. Nefinanční podniky zaplatily meziročně o 4,9 mld. korun více ve formě běžných daní z důchodů a jmění. Zaplacené ostatní běžné transfery narostly o 26,4 mld. korun. Podniky na druhé straně obdržely ve formě ostatních běžných transferů meziročně o 25,9 mld. korun více. Hrubé úspory NP ve 4. čtvrtletí dosáhly 282,4 mld. korun a meziročně byly vyšší o 34,1 mld. Míra úspor NP⁴ dosáhla 28,2 % a meziročně tak vzrostla o 0,2 p. b.

³ Míra zisku nefinančních podniků je definována jako podíl hrubého provozního přebytku k hrubé přidané hodnotě (B.2g / B.1g).

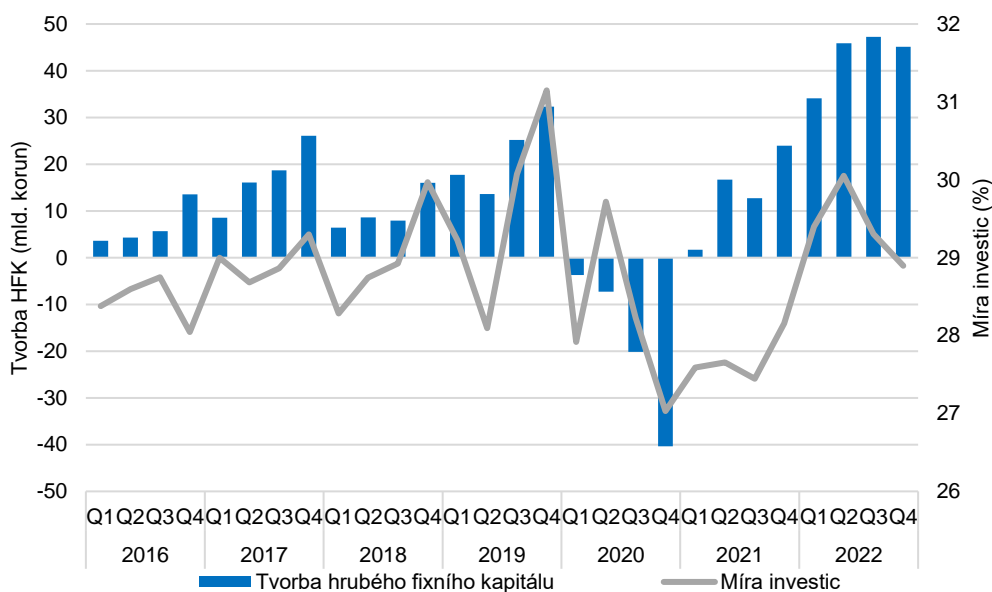
⁴ Míra úspor nefinančních podniků je definována jako podíl hrubých úspor na hrubé přidané hodnotě (B.8g / B.1g).

ANALÝZA

Nefinanční podniky obdržely ve 4. čtvrtletí 14,2 mld. korun (+2,8 mld.) ve formě kapitálových transferů. Z toho 12,2 mld. korun tvořily investiční dotace, meziročně o 3,3 mld. více. Ostatní kapitálové transfery dosáhly 2,0 mld. korun (-0,5 mld.), což je výše obvyklá pro dané období roku. Za celý rok 2022 nefinanční podniky obdržely kapitálové transfery v objemu 43,9 mld. korun (+4,9 mld.). Investiční dotace z toho tvořily 32,1 mld. korun (+4,2 mld.). Ostatní kapitálové transfery dosáhly loni 11,8 mld. korun, což bylo o 0,7 mld. více než v roce 2021 a značně to převyšovalo úroveň let 2016 až 2019⁵.

Výdaje na tvorbu hrubého fixního kapitálu NP ve 4. čtvrtletí meziročně vzrostly o 45,1 mld. korun (16,8 %) a dosáhly 313,0 mld. Mezičtvrtletně investice rostly opět jen mírně (+1,8 mld. korun, 0,6 %, sezónně očištěno). Za celý rok 2022 se investiční aktivita NP zvýšila o 172,3 mld. korun (18,1 %). Na nominální přírůstky mělo výrazný vliv zvýšení cenové hladiny⁶. Míra investic⁷ nefinančních podniků ve 4. čtvrtletí dosáhla 28,9 % (sezónně očištěno) a mezičtvrtletně klesla o 0,4 p. b. Meziročně byla míra investic NP (neočištěná) vyšší o 1,0 p. b. Za celý rok 2022 míra investic dosáhla 29,4 %, což bylo nejvíce od roku 2019. Ukazatel se meziročně zvýšil o 1,7 p. b.

Graf 2: Meziroční nominální přírůstek tvorby hrubého fixního kapitálu (v mld. korun) a míra investic (sezónně očištěno, v %)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

⁵ Na zvýšené hodnotě ostatních transferů se projevil transfer České pošty za poskytování služeb, ke kterému došlo ve 3. čtvrtletí.

⁶ Podle deflátoru HDP se ceny hrubého fixního kapitálu zvýšily ve 4. čtvrtletí meziročně o 10,2 % a mezičtvrtletně klesly o 0,7 %. Za celý rok 2022 byly vyšší o 8,9 %

⁷ Míra investic nefinančních podniků je definována jako podíl hrubé tvorby fixního kapitálu k hrubé přidané hodnotě (P.51g / B.1g).

ANALÝZA

Vládní instituce

Sektor vládních institucí (VI) ve 4. čtvrtletí 2022 hospodařil s deficitem 103,8 mld. korun. Meziročně se schodek prohloubil o 7,0 mld. a v rámci 4. kvartálu bylo horšího výsledku hospodaření dosaženo jen v roce 2020. Výdaje i příjmy vládního sektoru narůstaly podobným tempem. Cenovým růstem podpořené navýšení příjmů ale nestačilo kompenzovat nárůst výdajů spojený s řešením energetické krize i dalšími závazky VI. Podle sezónně očištěných údajů se ale deficit hospodaření VI mezičtvrtletně zmírňoval. Za celý rok 2022 deficit hospodaření sektoru VI dosáhl 247,5 mld. korun (3,6 % HDP.) a meziročně se tak zmírnil o 63,1 mld. Ke zlepšení přispěl výhradně vývoj v první polovině roku.

Příjmy sektoru vládních institucí ve 4. čtvrtletí vystoupaly na 724,6 mld. korun a byly tak meziročně vyšší o 60,8 mld. (9,2 %). Nejvíce k jejich růstu přispěly přijaté čisté sociální příspěvky (+16,0 mld. korun), zvýšenými úroky podpořené důchody z vlastnictví (+15,3 mld.) a běžné daně z důchodů a jmění (+12,3 mld.). Prudce zmírnil přírůstek obdržených daní z výroby a dovozu (+4,8 mld. korun), které jsou obvykle tahounem růstu příjmů VI. Projevilo se na nich oslabení výběru spotřebních daní, zejména u pohonných hmot. Vyšší byly přijaté kapitálové transfery (+7,7 mld. korun). Obdržené ostatní běžné transfery meziročně vzrostly o 2,4 mld. korun a hodnota tržní produkce pro vlastní užití a platby za ostatní netržní produkci o 2,2 mld. Za celý rok 2022 příjmy VI vzrostly o 252,3 mld. korun (10,0 %) na 2 782,7 mld. Všechny zdroje příjmů se zvyšovaly a patrný byl vliv posilující cenové hladiny. Nejvíce rostly přijaté čisté sociální příspěvky (+71,1 mld. korun), daně z výroby a dovozu (+65,5 mld.), důchody z vlastnictví (+36,8 mld.), běžné daně z důchodů a jmění (+36,3 mld.) a hodnota tržní produkce pro vlastní užití a platby za ostatní netržní produkci (+26,3 mld.).

Výdaje VI ve 4. čtvrtletí 2022 meziročně vzrostly o 67,8 mld. korun (8,9 %) na 828,4 mld. Nejvíce na meziroční zvýšení výdajové strany hospodaření tlačily vyplacené sociální dávky a naturální sociální transfery (+25,0 mld. korun). O poznání méně výrazný byl přírůstek výdajů na tvorbu hrubého kapitálu a čistého pořízení nevyroběných aktiv (+10,7 mld. korun), náhrad zaměstnancům (10,5 mld.), placených důchodů z vlastnictví (+10,0 mld., z naprosté většiny pod vlivem zvýšených úroků) a mezispotřeby (+8,9 mld. korun). Po sérii meziročních poklesů souvisejících s útlumem protipandemických výdajů opět meziročně rostly vyplacené dotace (+3,9 mld. korun). Meziročně nižší byly ve 4. čtvrtletí jen placené ostatní běžné transfery (-2,4 mld. korun).

V celém roce 2022 výdaje sektoru vládních institucí vzrostly o 189,2 mld. korun (6,7 %) na 3 030,2 mld. Hlavní těžiště nárůstu přitom bylo ve druhé polovině roku⁸. Nejvíce se zvýšily vyplacené sociální dávky a naturální sociální transfery (+88,8 mld. korun), na kterých se projevily zejména vyšší objem placených starobních důchodů a v menší míře pak další sociální dávky včetně pomoci domácnostem či humanitárních dávek ukrajinským uprchlíkům. Výrazně narostly výdaje na tvorbu hrubého kapitálu a čisté pořízení nevyroběných aktiv (+47,3 mld. korun). Kromě nárůstu investic (+27,3 mld.) se vyššími zásobami (+13,8 mld.) projevila snaha o plnění plynových zásobníků před zimou. Mezispotřeba loni vzrostla o 37,5 mld. korun, placené důchody z vlastnictví o 32,5 mld. a ostatní běžné transfery o 18,9 mld.⁹. Náhrady zaměstnancům se loni

⁸ Podrobnější informace o dopadech energetické krize a konfliktu na Ukrajině na hospodaření sektoru vládních institucí jsou obsaženy v metodické poznámce: https://www.czso.cz/documents/11350/190464167/cndv040323_komentar.pdf

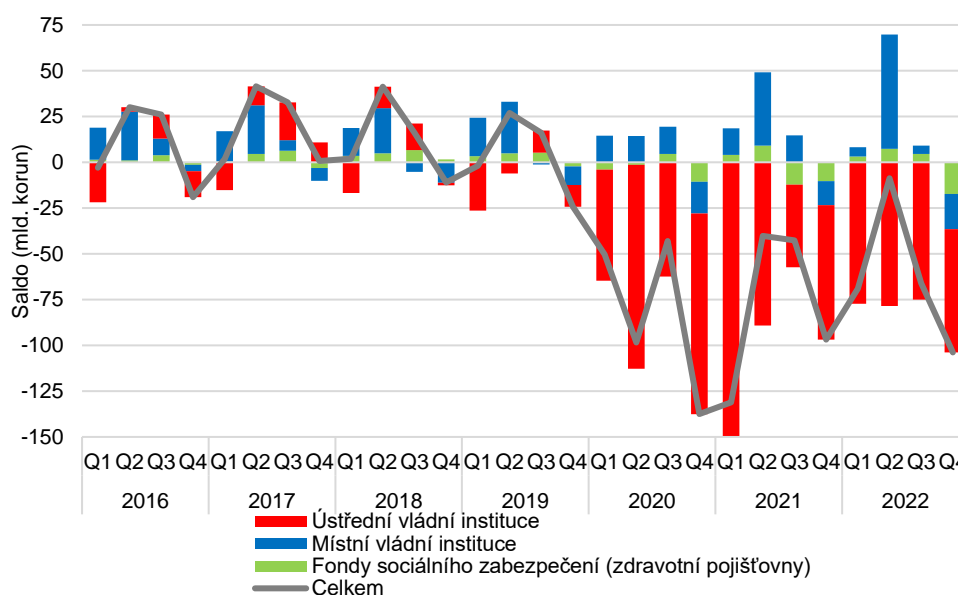
⁹ Výrazný nárůst ovlivnila výplata kompenzací domácnostem v rámci energetického tarifu ve 3. čtvrtletí.

ANALÝZA

zvýšily o 13,6 mld. korun, což bylo nejméně od roku 2014. Prudce se snížily vyplacené dotace (-45,7 mld. korun).

Ústřední vládní instituce se jako obvykle podílely z většiny na celkovém deficitu hospodaření VI. Ve 4. čtvrtletí schodek jejich hospodaření dosáhl 67,2 mld. korun a meziročně se tedy o 6,1 mld. zmírnil. Důvodem byl hlavně výraznější meziroční růst příjmů subsektoru (+46,8 mld. korun, 10,3 %) nad výdaji (+40,7 mld., 7,7 %). Meziroční zvýšení příjmů ústředních VI bylo ve 4. čtvrtletí podpořeno hlavně vyššími přijatými čistými sociálními příspěvky (+14,0 mld. korun), důchody z vlastnictví (+12,4 mld., z toho úroky +8,1 mld.), kapitálovými transfery (+8,9 mld.) a běžnými daněmi z důchodů a jmění (+7,8 mld.). Naopak poprvé od 1. kvartálu 2021 ovlivněného pandemickou krizí mírně meziročně klesly přijaté daně z výroby a dovozu (-0,9 mld. korun). Výdaje ústředních VI rostly zejména prostřednictvím sociálních dávek a naturálních sociálních transferů (+21,5 mld. korun) a placených důchodů z vlastnictví (+9,3 mld., z naprosté většiny úroky).

Graf 3: Saldo hospodaření vládních institucí (v mld. korun)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

Za celý rok 2022 ústřední vládní instituce skončily v deficitu 298,0 mld. korun. Schodek se meziročně zmírnil o 59,1 mld. korun, hlavně díky výraznému přírůstku příjmů (+168,3 mld., 9,6 %). Výdaje byly loni vyšší o 109,1 mld. korun (5,2 %). Nejvíce se na růstu příjmů loni projevilo navýšení přijatých čistých sociálních příspěvků (+45,0 mld. korun) a dále daní z výroby a dovozu (+36,0 mld.), důchodů z vlastnictví (+30,3 mld.) a běžných daní z důchodů a jmění (+22,9 mld.). Na straně výdajů ústřední vládní instituce zodpovídaly za naprostou většinu přírůstku vyplacených sociálních dávek a naturálních sociálních transferů (+79,4 mld. korun) a placených důchodů z vlastnictví (+30,5 mld.). Výdaje na tvorbu hrubého kapitálu a čisté pořízení nevyroběných aktiv se zvýšily o 28,2 mld. korun. Loňské navýšení zásob šlo na vrub zejména ústředním vládním institucím. Tlak na růst výdajů v sociální oblasti v hospodaření ústředních VI

ANALÝZA

byl do jisté míry kompenzován poklesem objemu vyplacených dotací (-51,4 mld. korun). Dotace se tak vrátily blíže předpandemické úrovni.

Místní vládní instituce ve 4. čtvrtletí hospodařily s deficitem 19,2 mld. korun. Schodek je pro dané období roku obvyklý, meziročně se ale prohloubil o 6,0 mld. korun. Výdaje subsektoru totiž rostly meziročně rychleji (+26,5 mld. korun, 12,1 %) než příjmy (+20,5 mld., 9,9 %). Nejvíce meziročně rostly výdaje na tvorbu hrubého kapitálu a čisté pořízení nevyroběných aktiv (+7,6 mld. korun), mezipotřeba (+6,9 mld.) a náhrady zaměstnancům (+5,4 mld.). Na straně příjmů se ve 4. čtvrtletí zvyšovaly zejména přijaté ostatní běžné transfery (+6,9 mld. korun), daně z výroby a dovozu (+5,7 mld.) a běžné daně z důchodů a jmění (+4,5 mld.). Za celý rok 2022 místní vládní instituce hospodařily s přebytkem 52,8 mld. korun, což bylo meziročně o 3,1 mld. méně. Výdaje subsektoru loni vzrostly o 67,7 mld. korun (8,6 %), zatímco příjmy byly vyšší o 64,7 mld. (7,7 %). Na příjmové straně rostly hlavně přijaté daně z výroby a dovozu (+29,6 mld. korun), hodnota tržní produkce pro vlastní užití a platby za ostatní netržní produkci (+13,9 mld.) a přijaté běžné daně z důchodů a jmění (+13,5 mld.). Nejvýrazněji rostoucím výdajem místních vládních institucí byla loni mezipotřeba (+28,5 mld. korun) a dále výdaje na tvorbu hrubého kapitálu a čisté pořízení nevyroběných aktiv (+18,9 mld.). Mírnější bylo navýšení placených náhrad zaměstnancům (+8,5 mld. korun).

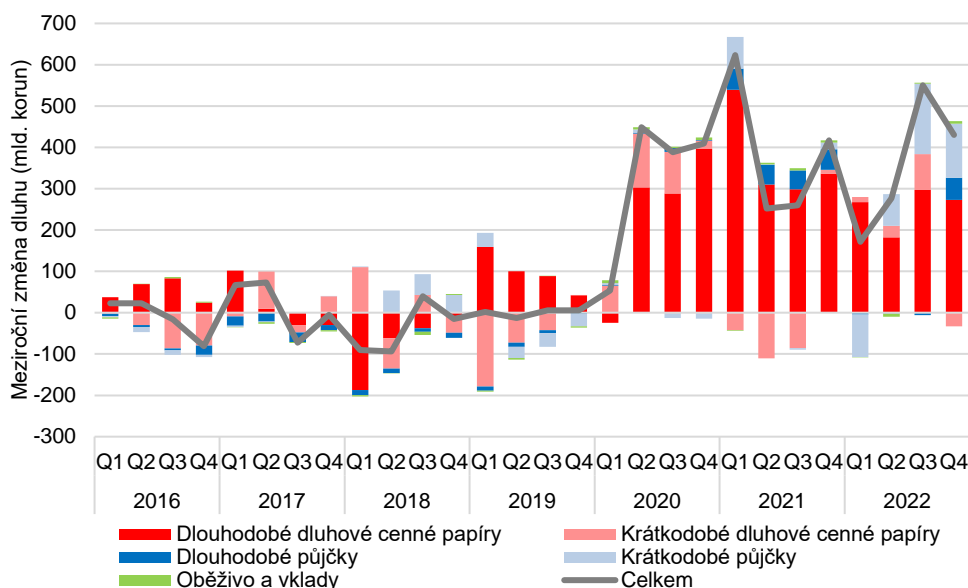
Fondy sociálního zabezpečení (zdravotní pojišťovny) ve 4. čtvrtletí také hospodařily s deficitem obvyklým pro dané období roku (výjimkou byl v posledních letech pouze rok 2018). Schodek se meziročně prohloubil o 7,1 mld. korun na 17,3 mld. Ve 4. čtvrtletí silně meziročně rostly výdaje zdravotních pojišťoven (+9,3 mld. korun, 7,9 %), zatímco příjmy se zvyšovaly mírně (+2,2 mld., 2,1 %). Na straně výdajů se hodnota ostatních běžných transferů zvýšila o 5,4 mld. korun a naturálních sociálních transferů o 3,6 mld. Hlavní zdroj jejich příjmů, kterým jsou přijaté čisté sociální příspěvky, vzrostl o 2,1 mld. korun. V roce 2022 fondy sociálního zabezpečení hospodařily celkově s deficitem 2,2 mld. korun, což byl meziročně o 7,1 mld. lepší výsledek. Příjmy zdravotních pojišťoven celkem vzrostly o 25,1 mld. korun (6,2 %). Naopak výdaje byly vyšší o 18,1 mld. korun (4,3 %). Z toho zaplacené naturální sociální transfery vzrostly o 8,5 mld. korun (nejméně od roku 2018) a ostatní běžné transfery o 7,8 mld. (nejméně od roku 2016).

Dluh sektoru vládních institucí ve 4. čtvrtletí 2022 dosáhl 2 997,1 mld. korun¹⁰ a meziročně vzrostl o 430,4 mld. Míra zadlužení vládních institucí se zvýšila meziročně o 2,1 p. b. na 44,1 % HDP. K růstu relativního zadlužení přispělo 6,3 p. b. navýšení nominálního dluhu, a naopak růst HDP přispěl k poklesu 4,2 p. b. Nárůst dluhu i ve 4. čtvrtletí výrazně překonával potřebu financování. Dluh se meziročně zvyšoval především prostřednictvím nárůstu objemu dluhových cenných papírů o 239,3 mld. korun. Z toho objem dlouhodobých dluhopisů vzrostl o 272,6 mld. korun a u těch krátkodobých naopak v závěru roku o 33,3 mld. klesl. Krátkodobé půjčky se zvýšily meziročně o 131,4 mld. korun a dlouhodobé o 53,4 mld. Objem oběživa a vkladů byl meziročně vyšší o 6,1 mld. korun.

¹⁰ Dluh v sektorových účtech se liší (číselně i metodicky) od Maastrichtského dluhu pro potřeby EDP statistiky. Liší se zejména zahrnuté závazky i způsob jejich ohodnocení. Celkové závazky v sektorových účtech zahrnují navíc měnové zlato a zvláštní práva čerpání, účasti a podíly v investičních fondech, pojistné a penzijní programy, finanční deriváty a zaměstnanecké opce a ostatní závazky. Všechny závazky jsou oceněny tržní hodnotou a bez vlivu souvisejících derivátových obchodů. Zdroj: Rybáček, V., Musil, P. (2020). Vztah mezi saldem hospodaření a dluhem vládních institucí. *Politická ekonomie*, 68(4), 462–482, <https://doi.org/10.18267/j.polek.1290>.

ANALÝZA

Graf 4: Dluh sektoru vládních institucí a jeho struktura (meziroční změna v mld. korun)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

Domácnosti

Hrubý disponibilní důchod (HDD) domácností ve 4. čtvrtletí meziročně vzrostl o 126,4 mld. korun (14,3 %) na 1011,1 mld. Nominální růst HDD oproti předchozímu kvartálu oslabil, ale stále zůstal mimořádně vysoký. Prudký růst cenové hladiny ale ve výsledku znamenal, že se příjmy domácností reálně meziročně propadly o 3,2 %¹¹. Podle sezónně očištěných údajů se HDD domácností mezičtvrtletně zvýšil o 27,7 mld. korun (2,9 %). Reálné navýšení dosáhlo 4,0 %. Za celý rok 2022 HDD domácností vystoupal o 423,2 mld. korun (12,7 %) na 3 754,3 mld. Po očištění o cenové vlivy se ale příjmy domácností propadly o 3,1 %.

Mzdy a platy, které domácnosti ve 4. čtvrtletí obdržely, dosáhly 624,9 mld. korun a meziročně se navýšily o 51,0 mld. (8,9 %). Nominální přírůstek zrychlil, ale ani to nestačilo na pokrytí růstu cenové hladiny a reálný pokles mezd a platů tak dosáhl 7,7 %. Za celý rok 2022 se mzdy a platy domácností zvýšily o 184,9 mld. korun (8,7 %) na 2 304,2 mld. Jejich reálný pokles ale dosáhl 6,5 %. Hrubý smíšený důchod¹² podnikatelů zařazených do sektoru domácností ve 4. čtvrtletí meziročně vzrostl o 37,2 mld. korun na 186,4 mld. Pokračovala tak série velmi silných nárůstů ovlivněná zvýšením cenové hladiny. Mezičtvrtletně byl hrubý smíšený důchod vyšší o 6,3 mld. korun (sezónně očištěno). Hrubý provozní přebytek¹³ dosáhl 84,4 mld. korun a jeho meziroční nárůst posílil na 2,7 mld. Mezičtvrtletně (sezónně očištěný) hrubý provozní přebytek vzrostl o 1,2 mld. korun, což bylo nejvíce od konce roku 2019. Za celý rok 2022 se hrubý smíšený důchod

¹¹ Pro očištění o vliv cen byl použit deflátor výdajů na konečnou spotřebu domácností. Ve 4. čtvrtletí 2022 činil meziroční cenový nárůst 18,0 % a mezičtvrtletně došlo k poklesu o 1,1 %. Za celý rok 2022 dosáhl nárůst cen 16,3 %.

¹² Zachycuje příjmy z podnikání drobných podnikatelů zařazených do sektoru domácností.

¹³ Zachycuje hodnotu produkce domácností pro vlastní spotřebu a rovněž imputované nájemné a poskytování služeb bydlení.

ANALÝZA

domácností zvýšil o 156,7 mld. korun na 691,1 mld. a hrubý provozní přebytek dosáhl 326,9 mld. (+5,8 mld.).

Saldo důchodů z vlastnictví domácností se ve 4. čtvrtletí meziročně zlepšilo o 23,2 mld. korun a dosáhlo přebytku 57,9 mld. Zvýšení přebytku šlo hlavně za rostoucími úroky. Na straně zdrojů se domácnostem zvýšily přijaté úroky meziročně o 17,9 mld. korun, reinvestované zisky z přímých zahraničních investic byly vyšší o 4,9 mld. a rozdělované důchody společností o 4,2 mld. Ostatní důchody z investic meziročně vzrostly o 3,9 mld. korun. Domácnosti naopak ve formě úroků vyplatily o 7,6 mld. korun více. Za celý rok 2022 kladné saldo důchodů z vlastnictví domácností dosáhlo 144,3 mld. korun a zlepšilo se tak o 42,5 mld. Domácnosti přijaly o 50,0 mld. korun více ve formě úroků, rozdělované důchody společností vzrostly o 15,5 mld. a ostatní důchody z investic o 9,0 mld. Reinvestované zisky z přímých zahraničních investic naopak klesly o 9,8 mld. korun. Zvýšení úrokových sazeb se loni projevilo na straně užití nárůstem úroků zaplacených domácnostmi o 23,1 mld. korun.

Saldo sociálních důchodů se ve 4. čtvrtletí meziročně zvýšilo o 14,6 mld. korun a dosáhlo přebytku 124,9 mld. To je vysoko nad úroveň stejného období předcovidových let¹⁴. Domácnosti obdržely sociální dávky a příspěvky ve výši 244,0 mld. korun, což bylo meziročně o 16,2 mld. více. Oproti tomu domácnosti odvedly 119,1 mld. korun jako sociální příspěvky (+2,2 mld.). Saldo ostatních transferů bylo ve 4. čtvrtletí meziročně vyšší o 4,2 mld. korun a činilo 5,7 mld. Ačkoli bylo saldo stále vyšší než je obvyklé, oproti 3. čtvrtletí, kdy se do něj promítaly kompenzace domácnostem v rámci úsporného energetického tarifu, se výrazně snížilo. Běžné daně z důchodů a jmění, které domácnosti odvedly, byly meziročně vyšší o 6,5 mld. korun a dosáhly 73,0 mld. Úroveň odvedených daní ale hluboce zaostávala za úrovní stejného období roku 2020 a byla nižší také oproti 4. kvartálu let 2018 a 2019. Za celý rok 2022 saldo sociálních důchodů domácností dosáhlo 502,5 mld. korun a bylo tak meziročně vyšší o 24,7 mld. Domácnosti obdržely sociální dávky a příspěvky ve výši 978,7 mld. korun (+54,8 mld.) a naopak odvedly celkem 476,2 mld. (+30,1 mld.) jako sociální příspěvky. Zaplacené běžné daně z důchodů a jmění loni vyšplhaly o 18,6 mld. korun na 285,0 mld. Celková odvedená částka zaostávala za úrovní let 2018–2020. Saldo ostatních transferů dosáhlo díky kompenzacím vyplaceným domácnostem 29,0 mld. korun a bylo tak meziročně vyšší o 26,3 mld.

Spotřeba domácností ve 4. čtvrtletí meziročně nominálně vzrostla o 82,9 mld. korun (11,5 %) na 804,5 mld. Nominální přírůstek byl stále výrazný, ale počtvrté v řadě oslabil. Reálně došlo k meziročnímu propadu spotřeby domácností o 5,5 %, což souviselo s výrazně rostoucí cenovou hladinou a reálně se snižující kupní silou spotřebitelů. Útlum poptávky domácností byl patrný také na mezičtvrtletní dynamice spotřeby. Nominálně se totiž spotřeba domácností snížila o 30,8 mld. korun (-3,8 %). To byl největší mezikvartální propad od konce roku 2020. Reálně spotřeba domácností mezičtvrtletně klesla o 2,8 %. Celkem loni výdaje na konečnou spotřebu domácností stouply o 413,8 mld. korun (15,2 %) na 3 129,7 mld. Reálně ale spotřeba poklesla o 0,9 %.

Přibrzdění výdajů domácností vyústilo v opětovný nárůst hrubých úspor¹⁵. Ty se ve 4. čtvrtletí 2022 meziročně zvýšily o 39,1 mld. korun na 214,8 mld., což byla nejvyšší zaznamenaná hodnota pro dané období roku. Mezičtvrtletně se sezónně očištěné úspory zvýšily o 59,1 mld. korun. Za

¹⁴ V roce 2019 to bylo 89,0 mld. korun, rok předtím 81,4 mld.

¹⁵ Hrubé úspory představují část hrubého disponibilního důchodu, která nebyla spotřebována ve formě výdajů na konečnou spotřebu.

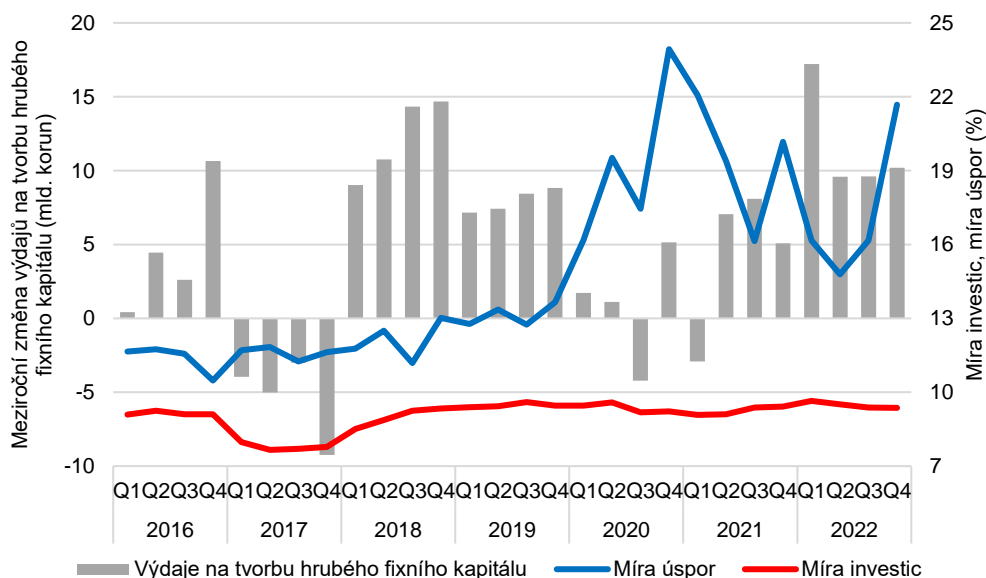
ANALÝZA

celý loňský rok hrubé úspory domácností dosáhly 652,9 mld. korun a meziročně tak stagnovaly (-0,2 mld.). Míra úspor¹⁶ se ve 4. čtvrtletí mezičtvrtletně zvýšila o 5,5 p. b. na 21,7 % (sezónně očištěno). Meziročně byla míra úspor vyšší o 1,5 p. b. (sezónně neočištěno). Za celý rok 2022 míra úspor domácností dosáhla 17,3 % a snížila se tak oproti roku 2021 o 2,1 p. b.

Kapitálové transfery domácnostem se ve 4. čtvrtletí meziročně navýšily o 1,4 mld. korun na 5,4 mld. Většinu z toho tvořily investiční dotace (4,5 mld. korun), které byly meziročně vyšší o 2,5 mld. Ostatní kapitálové transfery dosáhly 0,9 mld. korun a klesly o 1,1 mld. Za celý rok 2022 domácnosti obdržely ve formě kapitálových transferů 23,5 mld. korun, což bylo meziročně o 11,9 mld. méně. Projevilo se na tom hlavně ukončení podpůrných programů, které v roce 2021 tlumily dopady nucených uzavírek podniků. To je patrné na poklesu ostatních kapitálových transferů o 15,7 mld. korun na 7,9 mld. Investiční dotace domácnostem loni dosáhly 15,5 mld. korun a byly vyšší o 3,8 mld.

Výdaje domácností na tvorbu hrubého fixního kapitálu byly ve 4. čtvrtletí meziročně vyšší o 10,2 mld. korun a dosáhly 108,6 mld. Přírůstek 10,7 % jen těsně překonal celkový růst cen kapitálových statků. Mezičtvrtletně investice domácností vzrostly o 2,6 mld. korun (sezónně očištěno). Celkově loni výdaje domácností na tvorbu hrubého fixního kapitálu dosáhly 358,3 mld. korun, což bylo o 46,6 mld. více. Výsledná míra investic¹⁷ (sezónně očištěná) setrvala ve 4. čtvrtletí na úrovni 9,4 %. Meziročně se (neočištěná) míra investic snížila o 0,3 p. b. V roce 2022 míra investic domácností dosáhla 9,5 %, což představovalo nárůst o 0,3 p. b.

Graf 5: Meziroční změna výdajů na tvorbu hrubého fixního kapitálu (mld. korun) a míra úspor a míra investic sektoru domácností (v %, sezónně očištěno)

Zdroj: ČSÚ, národní účty

¹⁶ Míra úspor domácností je definována jako podíl hrubých úspor a hrubého disponibilního důchodu se zahrnutím úpravy o čistý podíl domácností na rezervách penzijních fondů (B.8g / (B.6g + D.8)).

¹⁷ Míra investic domácností je definována jako podíl hrubé tvorby fixního kapitálu k hrubému disponibilnímu důchodu se zahrnutím úpravy o čistý podíl domácností na rezervách penzijních fondů (P.51g / (B.6g + D.8)).

ANALÝZA

Finanční vztahy s nerezidenty

Ve 4. čtvrtletí se vývoz zboží a služeb meziročně zvýšil o 187,2 mld. korun na 1 346,5 mld. Nominální přírůstek ve srovnání s předchozím čtvrtletím oslabil, ale dál se zejména v souvislosti s růstem cenové hladiny držel na vysoké úrovni. Na druhé straně hodnota dovozu zboží a služeb dosáhla 1 356,8 mld. korun a meziročně byla vyšší o 193,9 mld. Bilance zahraničního obchodu tak setrvala v deficitu 10,2 mld. korun, což byl meziročně o 6,7 mld. horší výsledek. Loni se do výsledků zahraničního obchodu promítal prudký nárůst cen surovin a paliv a situace okolo zásobení ropou a zemním plynem. To ovlivnilo zejména prudký růst hodnoty dovozu a také zhoršení bilance. Za celý rok 2022 export zboží a služeb vzrostl o 642,6 mld. korun na 5 085,4 mld. a import byl vyšší o 830,6 mld. a dosáhl 5 092,5 mld. Celkově tak zahraniční obchod se zbožím a službami skončil v deficitu 7,0 mld. korun (-188,0 mld.), což byl první schodek od roku 2003.

Ve formě důchodů z vlastnictví nerezidentům¹⁸ náleželo ve 4. čtvrtletí 148,1 mld. korun, což bylo meziročně o 36,5 mld. více. Nejvíce se zvýšily rozdělované důchody společností (+16,4 mld. korun) a dále úroky (+10,2 mld.). Reinvestované zisky z přímých zahraničních investic byly meziročně vyšší o 9,8 mld. korun. Za celý rok 2022 důchody z vlastnictví nerezidentů vzrostly o 74,5 mld. korun na 546,4 mld. Rozdělované důchody společností byly vyšší o 98,6 mld. korun a úroky o 40,8 mld., ale reinvestované zisky z přímých zahraničních investic klesly o 65,1 mld. korun. Pro domácí investory v zahraničí se důchody z vlastnictví ve 4. čtvrtletí meziročně zvýšily o 25,2 mld. korun na 67,8 mld. Nárůst z většiny proběhl prostřednictvím úroků (+17,2 mld. korun) a reinvestované zisky byly vyšší o 8,3 mld., ale rozdělované důchody společností se meziročně snížily o 1,4 mld. Celkově loni domácím investorům v zahraničí náleželo 221,0 mld. korun (+39,9 mld.). Z naprosté většiny k nárůstu přispěly úroky (+37,5 mld. korun). Reinvestované zisky ze zahraničních investic byly vyšší o 6,6 mld. korun, ale rozdělované důchody společností klesly o 5,7 mld. Čistý odliv důchodů z vlastnictví do zahraničí ve 4. čtvrtletí 2022 dosáhl 80,4 mld. korun a meziročně zesílil o 11,4 mld. Za celý rok 2022 tak čistý odliv důchodů z vlastnictví vzrostl o 34,6 mld. korun na 325,4 mld. Přes meziroční navýšení loni čistý odliv zaostával za úrovní let 2014–2020. Zisky zahraničních vlastníků korporací¹⁹ loni dosáhly 424,6 mld. korun, což představovalo 6,2 % HDP. Šlo o nejnižší úroveň tohoto ukazatele od roku 2005.

Ve 4. čtvrtletí 2022 zaměstnancům v domácí ekonomice náležely náhrady ve výši 20,3 mld. korun, což byla shodná částka jako ve stejném období předcházejícího roku. Naopak náhrady do zahraničí meziročně vzrostly o 1,8 mld. korun na 17,5 mld. Saldo náhrad tak zůstalo kladné, ale kleslo meziročně o 1,9 mld. korun na 2,7 mld. Za celý rok 2022 se náhrady ze zahraničí zvýšily o 2,0 mld. korun na 75,5 mld., zatímco náhrady, které směřovaly do zahraničí, vzrostly o 10,5 mld. na 70,6 mld. Saldo náhrad tak dosáhlo přebytku 4,9 mld. korun, ale bylo meziročně nižší o 8,6 mld. Přebytek byl nejnižší od roku 2012. Daně z výroby a dovozu zaplacené do zahraničí ve 4. čtvrtletí meziročně vzrostly o 0,8 mld. korun na 3,6 mld. Dotace ze zahraničí byly nižší o 1,1 mld. korun a dosáhly 16,6 mld. Celkem bylo loni do zahraničí vyplaceno jako daně z výroby a dovozu 12,5 mld. korun, což bylo o 2,7 mld. více. Ve formě dotací domácí ekonomika získala 38,0 mld. korun (+0,7 mld.). Saldo prvotních důchodů ve 4. čtvrtletí dosáhlo deficitu 64,6 mld.

¹⁸ Nerezidenti představují různorodé seskupení jednotek, jejichž společným znakem je, že nesídlí na ekonomickém území státu, ale mají s daným národním hospodářstvím ekonomické vztahy.

¹⁹ Jedná se o součet dividend (D.421) a reinvestovaných zisků z přímých zahraničních investic (D.43).

ANALÝZA

korun a zhoršilo se tak meziročně o 15,1 mld. Za celý rok 2022 se deficit salda prvotních důchodů prohloubil o 45,2 mld. korun na 295,0 mld.

Deficit salda druhotného rozdělení se ve 4. čtvrtletí meziročně zmínil o 9,6 mld. korun na 10,2 mld. Hlavním důvodem bylo meziroční snížení ostatních běžných transferů vyplacených do zahraničí (-8,5 mld. korun). Zčásti za tím stál pokles odvedených vlastních zdrojů EU odvozených z DPH a HND o 4,9 mld. korun a také nižší objem jiných běžných transferů o 3,1 mld. Úroveň sociálních dávek vyplacených nerezidentům byla meziročně vyšší jen o 0,3 mld. korun a po zřetelném nárůstu souvisejícím s výplatou pomoci ukrajinským uprchlíkům ve 2. a 3. čtvrtletí se vrátila zpět k obvyklým hodnotám. Za celý rok 2022 dosáhlo saldo druhotného rozdělení deficitu 65,1 mld. korun, což bylo meziročně o 6,0 mld. méně. Sociální příspěvky a dávky vyplacené do zahraničí narostly o 8,1 mld. korun (z toho sociální dávky o 7,6 mld.) a naopak ostatní běžné transfery byly nižší o 4,9 mld. Domácí ekonomika si naopak připsala o 2,2 mld. korun více ve formě sociálních příspěvků a dávek. Přijaté ostatní transfery se zvýšily o 6,6 mld. Saldo běžných transakcí domácí ekonomiky se zahraničím ve 4. čtvrtletí skončilo v deficitu 85,1 mld. korun a meziročně se zhoršilo o 12,2 mld. Podobně jako v předchozích čtvrtletích šlo zhoršení na vrub zejména deficitu zahraničního obchodu a prohloubení schodku důchodů z vlastnictví. Za celý rok 2022 se deficit běžných transakcí prohloubil o 227,1 mld. korun na 367,3 mld.

Ve formě kapitálových transferů přiteklo ve 4. čtvrtletí do domácí ekonomiky 33,0 mld. korun, meziročně o 11,2 mld. více. Z toho investiční dotace vzrostly o 11,7 mld. korun na 32,2 mld. Do zahraničí bylo takto vyplaceno 1,8 mld. korun (+1,2 mld.). Kladné saldo kapitálových transferů mezi domácí ekonomikou a zahraničím se meziročně zlepšilo o 12,5 mld. korun na 31,2 mld. Za celý rok si domácí ekonomika připsala 91,3 mld. korun (-8,0 mld.) jako kapitálové transfery, z toho investiční dotace klesly o 16,2 mld. na 85,7 mld. Do zahraničí bylo vyplaceno 8,8 mld. korun (-3,9 mld.) a saldo kapitálových transferů dosáhlo přebytku 82,5 mld. korun (+11,9 mld.). Domácí ekonomika si ve 4. čtvrtletí držela čistou zápornou pozici vůči zahraničí a čisté výpůjčky činily 93,7 mld. korun (meziročně o 54,7 mld. horší výsledek). Za celý rok čisté výpůjčky dosáhly úrovně 333,0 mld. korun a došlo tak ke zhoršení čisté pozice vůči zahraničí o 277,5 mld.

ANALÝZA
Tabulka 1: Vybrané hlavní ukazatele vývoje ekonomiky

Ukazatel	Vyjádření	2021		2022		
		4q	1q	2q	3q	4q
Nefinanční podniky						
Hrubá přidaná hodnota ¹	y/y, v %	4,1	3,9	3,4	2,2	1,5
	q/q, v % ²	2,1	-0,5	2,0	-1,7	2,3
Míra zisku ²	v %	44,3	45,0	45,3	46,9	46,9
Tvorba hrubého fixního kapitálu	y/y, v mld.	23,9	34,1	45,9	47,3	45,1
Míra investic ²	v %	28,2	29,4	30,1	29,3	28,9
Vládní instituce						
Výdaje vládních institucí	y/y, v %	-2,0	-0,1	5,1	12,6	8,9
Příjmy vládních institucí	y/y, v %	3,9	11,1	10,1	9,8	9,2
Saldo hospodaření	v mld. Kč	-96,8	-69,0	-8,7	-66,0	-103,8
Dluh vládních institucí	v mld. Kč	2 566,7	2 684,1	2 793,6	2 983,3	2 997,1
Domácnosti						
Hrubý disponibilní důchod ³	y/y, v %	2,9	-1,6	-5,1	-2,8	-3,2
	q/q, v % ²	2,2	-4,5	-1,9	-0,5	4,0
Výdaje na konečnou spotřebu ³	y/y, v %	8,5	8,5	-0,2	-5,1	-5,5
	q/q, v % ²	-2,4	-0,2	-0,4	-2,2	-2,8
Míra úspor ²	v %	20,2	16,2	14,8	16,2	21,7
Tvorba hrubého fixního kapitálu	y/y, v mld.	5,1	17,2	9,6	9,6	10,2
Míra investic ²	v %	9,4	9,6	9,5	9,4	9,4
Nerezidenti						
Saldo zahraničního obchodu	v mld. Kč	-3,5	31,4	-6,1	-22,1	-10,2
Čistá pozice vůči zahraničí	v mld. Kč	-39,0	-49,1	-92,2	-97,9	-93,7

Ne-li uvedeno jinak, jsou všechny údaje v nominálním vyjádření a bez sezónního očištění

¹ očištěno o cenové vlivy deflátořem HPH

² sezónně očištěné údaje

³ očištěno o cenové vlivy deflátořem spotřeby domácností

Autor/Kontakt/Zpracovala

Karolína Zábojníková

Odbor Kancelář předsedy

Tel.: 542 528 112

E-mail: karolina.zabojnikova@czso.cz